

Innhold

Kapittel 1. Innledning	5
1.1 Oppdrag og mandat for arbeidsgruppa	5
1.2 Mandatforståelse	5
1.3 Oppnevning og sammensetning av arbeidsgruppa	6
1.4 Arbeidsgruppas arbeid	7
1.5 Behov for rekruttering til samisk høyere utdanning	7
Kapittel 2. Lover og bestemmelser som styrker bruken av samiske språk	10
2.1 Lover og bestemmelser	10
2.2 Ulike reformer som har betydning for utdanning	11
Kapittel 3. Rekruttering til samisk høyere utdanning	13
3.1 Definisjon av samisk høyere utdanning	13
3.1.1 Rekrutteringsstrategi	13
3.2 utfordringer for samiske språk	13
3.3 Behov for samisk språkkompetanse	14
3.4 Kunnskap om målgruppa	15
3.5 Satsingsområder i rekrutteringen – status og tilgjengelighet	16
3.6 Aktuelle målgrupper	16
3.7 Kompetanseheving	17
3.7.1 Organisering av studier	18
3.8 Tiltak	19
3.8.1 Synliggjøringstiltak	21
3.8.2 Informasjonstiltak	22

3.8.3	Økonomiske konsekvenser.....	22
Kapittel 4. Prosjekter og strategier som er i gang		23
4.1	Prosjekter	23
4.1.1	Kampanjene GNIST og Gollevirgi/Drømmejobben.....	23
4.1.2	Samiske vevisere	23
4.1.3	Samarbeid og koordinering mellom utdanningsinstitusjoner som tilbyr samisk utdanning.....	24
4.1.4	Samarbeid mellom Árran lulesamiske senter og Høgskolen i Bodø.....	25
4.2	Rekrutteringsplan for Samisk høgskole	25
4.3	Samisk strategiplan for Universitetet i Tromsø	26
4.4	Utfordringer for fylkeskommunene	26
4.5	Strategi for Sametinget	27
4.6	Strategi for Samisk kirkeråd	28
Kapittel 5. Gjeldende virkemidler for rekruttering til høyere samisk utdanning		29
5.1	Innledning.....	29
5.2	Statlige stimuleringsordninger	29
5.2.1	Studiehjemler	29
5.2.2	Opptakskvoter	29
5.2.3	Sametingets ordninger	30
5.3	Nordland fylkeskommune.....	31
5.4	Institusjonelle ordninger	32
5.4.1	Seminarii Laponici Fond	32
5.4.2	Universitetet i Tromsø.....	32
Oppsummering		33
Litteratur.....		34
Vedlegg 1 Statistikk over hvor mange som får samisk opplæring		36

Barnehage	36
Grunnskolen	36
Videregående opplæring	37
Vedlegg 2 Aktuelle målgrupper.....	42
Grupper med samisktalende	42
Grupper med ikke-samisktalende	45
Vedlegg 3 Tilbud ved institusjoner for høyere samisk utdanning og forskning	Egen paginering

Kapittel 1. Innledning

1.1 Oppdrag og mandat for arbeidsgruppa

Kunnskapsdepartementet gav i brev av 9.7. 2009 Samisk høgskole i oppdrag å opprette, lede og forestå sekretariatsfunksjonen for en nasjonal arbeidsgruppe med siktemål å utarbeide en strategi for rekruttering til samisk høyere utdanning, med særlig vekt på samisk lærerutdanning og samiske språk. Departementet ba også om at det måtte arrangeres en bredt anlagt konferanse om temaet med deltakelse fra alle berørte parter.

Om mandatet for arbeidsgruppa heter det i brevet:

Arbeidsgruppen skal ha som formål å utarbeide en helhetlig nasjonal rekrutteringsstrategi til samisk høyere utdanning. Det skal legges særlig vekt på samisk lærerutdanning og samiske språk. Følgende perspektiver må være sentrale i arbeidet med å utarbeide rekrutteringsstrategi:

- Alle de samiske språk i høyere utdanning må ivaretas.
- Det må være et nasjonalt perspektiv på rekrutteringsstrategien.
- Perspektivet skal være langsiktig og må omfatte alle nivåer fra barnehagen til høyere utdanning.
- Lovverk og konvensjoner både nasjonalt og internasjonal i forhold til det samiske folks rettigheter må ligge til grunn.

Andre føringer for arbeidet ligger i at det nevnes at sentrale dokumenter for gruppas arbeid vil være bl.a. *Handlingsplan for samiske språk* fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet i 2009, *St.meld. nr.28 (2007-2008) Samepolitikken* og *St.meld. nr.11 (2008-2009) Læreren – rollen og utdanningen*. Tidsfristen for å ferdigstille rekrutteringsstrategien ble satt til utgangen av 2009. Strukturelle forhold medførte at strategien ble ferdigstilt i andre kvartal av 2010.

1.2 Mandatforståelse

Arbeidsgruppa skal utarbeide en nasjonal rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning. Samisk lærerutdanning og samiske språk skal i henhold til mandatet vektlegges spesielt. Dette forstås som en prioritering, men innebærer ikke at andre fag skal utelukkes. Mandatets presisering av at alle samiske språk i høyere utdanning må ivaretas, forstås slik at det skal

omfatte nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk og de institusjoner som er tildelt særskilt ansvar for høyere utdanning i og på disse språkene. Ifølge *St.meld.nr 34 (2001-2002)*

Kvalitetsreformen Om høyere samisk utdanning og forskning omfatter dette Samisk høgskole, Universitetet i Tromsø, Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nord-Trøndelag (pkt. 9.2-9.5). I *St.meld. nr.28 (2007-2008) Samepolitikken* vises det til den organisering og de tiltak som ble foreslått for høyere samisk utdanning og forskning og godkjent av Stortinget og som fortsatt gjelder. Andre institusjoner vil bli omtalt på annet grunnlag.

1.3 Oppnevning og sammensetning av arbeidsgruppa

I Kunnskapsdepartementets brev av 9.7. 2009 heter det om sammensetningen av arbeidsgruppa:

Arbeidsgruppen skal ha representanter fra alle de samiske språkene som tilbys i høyere utdanning. Gruppen må ha kompetanse innenfor rekrutteringsarbeid, og gjerne også kompetanse når det gjelder fjernundervisning. Videre må arbeidsgruppens sammensetning reflektere det nasjonale perspektivet.

Ut fra dette inviterte Samisk høgskole i brev av 7.10. 2009 Høgskolen i Bodø, Høgskolen i Nord-Trøndelag og Universitetet i Tromsø til å delta i arbeidsgruppa. I tillegg fikk Høgskolen i Nesna og Høgskolen i Finnmark samme brev til orientering. Utdanningsforbundet fikk samme brev som invitasjon 19.10. 2009. Høgskolen i Finnmark deltok på rekrutteringskonferansen 19.–20.11. 2009, og besluttet seg for å delta i arbeidsgruppa.

På denne bakgrunn fikk arbeidsgruppa følgende sammensetning:

Leder: Steinar Pedersen, rektor, Samisk høgskole

Evy Ann Eriksen, Utdanningsforbundet, leder for samisk utvalg

Per Ravna, studieleder for allmennlærerutdanningen, Høgskolen i Bodø

Per Klemetsen Hætta, seniorkonsulent, Senter for samiske studier, Universitetet i Tromsø

Terje Veimo, seniorrådgiver, Høgskolen i Nord-Trøndelag

Solveig Kristine Hætta, instituttleder for førskolelærerutdanning, pedagogikk- og kunstfag, Høgskolen i Finnmark

Observatører:

Joakim Bakke, seniorrådgiver, Kunnskapsdepartementet

Ann Irene Sæter, seniorrådgiver, Sametinget

Samisk høgskole tilsatte Ellen Cecilie Triumph som prosjektleder og sekretær for arbeidsgruppa. Førstelektor Nils Dannemark, Samisk høgskole, har vært engasjert i avslutningsfasen av arbeidet.

1.4 Arbeidsgruppas arbeid

Arbeidsgruppa har hatt fire ordinære møter. Disse ble avholdt 19.11. 2009 i Kautokeino, 7.12. 2009 i Tromsø, 21.1. 2010 i Alta og 4.3. 2010 i Levanger. Det ble avholdt et videomøte 28.5. 2010.

Oppstartskonferansen om rekruttering til samisk høyere utdanning ble avholdt i Kautokeino 19.–20.11. 2009. Konferansen hadde bred representasjon fra aktuelle institusjoner og samlet 40 deltakere. Det var innlegg fra Sametingets ungdomspolitiske utvalg, Finnmark fylkeskommune, Fylkesmannen i Finnmark, Universitetet i Tromsø og Samisk høgskole, og studenter ved Samisk høgskole. I tillegg var det innlegg fra berørte høgskoler/universitetet om igangværende og planlagte aktiviteter og visjoner for samisk høyere utdanning.

Konferansen drøftet ulike sider ved rekrutteringsstrategien, og hadde fokus på ulike potensielle målgrupper. Disse er nærmere omtalt i kapittel 3.

I forbindelse med arbeidet finner gruppa grunn til å presisere at man ikke har gått detaljert inn på de økonomiske konsekvensene. Det har sammenheng med at Kunnskapsdepartementet nå er i ferd med å opprette et nytt utvalg for samisk forskning og høyere utdanning. (Jf. brev fra Utdanningsdepartementet, dat. 030510). Dette utvalget vil nødvendigvis måtte gå mer detaljert inn på styrking og oppbygging av infrastrukturen når det gjelder forskning og undervisning i forhold til samisk språk. De enkelte institusjonene har i vedlegg 3 gitt en redegjørelse for sine ressursbehov når det gjelder disse forholdene. Det nye utvalget vil trolig finne behov for en vurdering og prioritering på dette feltet.

1.5 Behov for rekruttering til samisk høyere utdanning

Det er et relativt lite rekrutteringsgrunnlag til samisk høyere utdanning, i alle fall når det gjelder utdanning hvor undervisningsspråket er samisk. (Jf. pkt 3.3 *Definisjon av samisk høyere utdanning*). Det fins heller ikke nøyaktig registrering av antall samisktalende. I rapporten *Iskkadeapmi sámeigiela geavaheami birra / Undersøkelse om bruken av samisk språk* (2000) som ble utført på oppdrag av Samisk språkråd, antas det at det er 23 000

samisktalende i Norge. Sametingene i Sverige og Finland opererer med tall mellom 30000 og 50000 samisktalende i hele Sápmi.

Kunnskapsutvikling er en forutsetning for at samiske samfunn skal kunne bevare og utvikle sin identitet, språk og kultur og utvikle et bærekraftig nærings- og samfunnsliv. I *NOU 2000:3 Samisk lærerutdanning* er det uttrykt slik: ”Et moderne og bærekraftig samisk samfunn er avhengig av at befolkningen har adekvat kunnskap og kompetanse på alle samfunnsområder” (s. 91). Derfor har Regjeringen uttrykt det som et mål i punkt 9.1 i *St.meld.nr. 34 (2001-2002) Kvalitetsreformen Om samisk utdanning og forskning* at man vil

styrke samisk utdanning og forskning, øke rekrutteringen av samiske studenter og gi økt kunnskap om samiske samfunnsforhold og samisk kultur som ledd i en helhetlig kompetanseoppbygging. Spesiell vekt vil bli lagt på bevaring og styrking av det samiske språket som en grunnleggende forutsetning for selvforståelse og identitet og forankring i eget samfunn. (s. 31)

I samme stortingsmelding (*St.meld.nr.34*) er rekruttering til samisk høyere utdanning også omtalt. Her finner vi omtale av rekrutteringspotensialet med utgangspunkt i en oversikt over undervisning i samisk ved videregående skoler, rekruttering til Samisk høgskole og opptakskvoter for samiskspråklige søkere (jf. kapittel 5). Omtalen synes i stor grad å bygge på omtalen av rekruttering til samisk lærerutdanning i *NOU 2000:3* kapittel 7. Der gis det en analyse av ulike sider ved utfordringene ved å rekruttere samer til høyere utdanning. Grunnleggende mønstre i ungdommens utdanningsorientering i samiske samfunn drøftes med utgangspunkt i undersøkelsen *Ung i Norge / Nuorran Norggas* som ble utført i årene 1993–96 i Nord-Norge.

Uten å gå nærmere inn på undersøkelsen vil arbeidsgruppa reise spørsmål ved om ikke tida er inne for å utføre oppfølgende undersøkelser, da samiske samfunn har gjennomgått store endringer både av intern, regional, nasjonal og global karakter siden midten av 1990-årene.

I regjeringens *Handlingsplan for samiske språk* (2009) slås det fast at

rekruttering til høyere utdanning i nord-, lule- og sørsamisk, og annen utdanning hvor det er behov for kompetanse i samisk språk, er viktig for å bygge opp en

kunnskapsbase i samisk språk i samfunnet og for at arbeidsgivere skal kunne rekruttere samiskspråklig personell med god kompetanse i samisk språk. (s.26)

I regjeringens politiske plattform for 2009-2013, kap. 15 *Urfolk og nasjonale minoriteter* uttales det at “regjeringen ønsker å vitalisere samisk språk, kultur og nærings- og samfunnsliv, og vil støtte opp om samenes muligheter til å fungere som ett folk på tvers av landegrensene”.

Videre sies det at regjeringen vil “styrke arbeidet for de samiske språkene i Norge, særlig gjennom å styrke Sametingets og kommunenes ansvar. Regjeringen vil ha et opplæringssystem som ivaretar samenes særskilte behov”. Tiltak for å nå dette er blant annet:

- å følge opp handlingsplanen for samiske språk og stortingsmeldingen om samepolitikken
- å vurdere å åpne opp for at skoleelever i de samiske områdene skal kunne velge samisk i stedet for sidemål, og arbeide for at det utdannes flere samiske lærere, førskolelærere og helse- og sosialarbeidere
- å satse på samisk forskning og forskning om samiske forhold

Kapittel 2. Lover og bestemmelser som styrker bruken av samiske språk

2.1 Lover og bestemmelser

Samiske språk er beskyttet gjennom ulike nasjonale lover og internasjonale bestemmelser. Samelovens § 1-5 fastslår at samisk og norsk er likeverdige språk. Innenfor forvaltningsområdet for samiske språk skal de være likestilt innenfor visse saksområder (jf. Sameloven kap 3). Samelovens språkregler trådte i kraft 1. januar 1992. Loven ble endret i 2005 slik at forvaltningsområdet for samisk språk er de kommunene som Kongen gjennom forskrift fastsetter. I dag er det ni navngitte kommuner som er med i forvaltningsområdet for samiske språk, én i Nord-Trøndelag, én i Nordland, to i Troms og fem i Finnmark. Disse kommunene er: Snåsa, Tysfjord, Lavangen, Kåfjord, Kautokeino, Karasjok, Tana, Porsanger og Nesseby. Følgelig brukes både nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk i forvaltningsområdet for samelovens språkregler.

I opplæringsloven kapittel 6 gis samiske barn en rett til opplæring i og på samisk (§6-2): ”I samiske distrikt har alle i grunnskolealder rett til opplæring i og på samisk. Utanfor samiske distrikt har minst ti elever i ein kommune som ønskjer opplæring i og på samisk, rett til slik opplæring så lenge det er minst seks elever igjen i gruppa. (...) Utanfor samiske distrikt har samar i grunnskolealder rett til opplæring i samisk.” I *lov om barnehager* er kommunens ansvar for å tilrettelegge tilbud for samiske barn presisert (§8): ”Kommunen har ansvaret for at barnehagetilbudet til samiske barn i samiske distrikt bygger på samisk språk og kultur. I øvrige kommuner skal forholdene legges til rette for at samiske barn kan sikre og utvikle sitt språk og sin kultur.” Om barnehagens innhold sies det følgende i §2: ”Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur.” Andre lover som også ivaretar samisktalende rett til å benytte og fremme sitt eget språk er *pasientrettighetsloven*, *helsepersonelloven* og *kirkeloven*.

Det fins også flere internasjonale konvensjoner angående minoriteter og urfolk som verner om samiske språk og kultur. Europarådets pakt om regions- eller minoritetsspråk fra 1992 og ILO-konvensjon nr. 169 av 1989 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater har som formål å legge forholdene til rette for opprettholdelse og utvikling av urfolks egenart,

herunder kultur, språk og naturgrunnlag. FN-konvensjonen av 1966 om sivile og politiske rettigheter og barnekonvensjonen (FNs konvensjon om barns rettigheter av 20.nov 1989) er også viktige i en språklig og kulturell sammenheng. Gjennom menneskerettsloven fra 1999 gjelder de direkte som norsk lov og går foran annen norsk lovgivning (jf. Lov 1999-05-21 nr.30: Lov om styrking av menneskerettighetens stilling i norsk rett).

I FNs urfolksdeklarasjon vedtatt 13.september 2007, artikkel 14 sies det: “Indigenous peoples have the right to establish and control their educational systems and institutions providing education in their own languages, in a manner appropriate to their cultural methods of teaching and learning.”¹

2.2 Ulike reformer som har betydning for utdanning

I august 2006 trådte den nye reformen, *Kunnskapsløftet og Kunnskapsløftet – Samisk*, i kraft i grunnskolen og i den videregående opplæringen. Reformen medførte en rekke endringer i skolens innhold, struktur og organisering. Den overordnede målsettingen for Kunnskapsløftet er at alle elever skal utvikle grunnleggende ferdigheter og kompetanse for å kunne ta aktivt del i kunnskapssamfunnet. I *Kunnskapsløftet – Samisk* har noen fag læreplaner som er felles for nasjonal plan og samisk plan og andre fag har læreplaner som er utviklet spesielt for den samiske skolen.

Grunnskolene i de kommunene som er innlemmet i samisk forvaltningsområde utenom Lavangen kommune, følger *Kunnskapsløftet- Samisk*. I tillegg følger Sameskolen i Midt-Norge (Hattfjelldal), de kommunale sameskolene i Snåsa og Troms, Samisk videregående skole i Karasjok og Samisk videregående skole og reindriftsskole i Kautokeino *Kunnskapsløftet- Samisk*.

Norge har sluttet seg til den såkalte Bologna prosessen i Europa. Dette medfører at all høyere utdanning i Norge skal være sammenlignbar med andre utdanninger i Europa, og at kvaliteten på høyere utdanning skal være på et internasjonalt nivå. Bologna prosessen innførte standardisering av utdanningstilbud til tre grader, bachelorgrad, mastergrad og doktorgrad. Det er også innført et felles kvalitetssikringssystem, tilrettelagt for økt mobilitet mellom landene, og et europeisk system for studiepoeng. Dette er en fordel for samisk høyere

¹ Uautorisert oversettelse: ”Urfolk har rett til å etablere og råde over sine utdanningssystemer og institusjoner som gir undervisning i deres eget språk, på en måte som passer til deres kulturelle metoder for læring.”

utdanning. Samisk høgskole rekrutterer studenter fra hele det samiske området. Det vil si de nordiske landene og Russland. Den samiske lærerutdanningen fra Samisk høgskole kvalifiserer for arbeid i Sverige og Finland, jf. *St.meld. nr. 11 (2008-2009) Læreren – Rollen og utdanningen* pkt. 5.9. På det årlige fellesmøtet mellom sameministrene og sametingspresidentene i Stockholm 7. november 2001 ble samisk lærerutdanning ved Samisk høgskole i Kautokeino godkjent som gyldig utdanning for ansettelse som lærer også i Sverige og Finland. (Jf. også omtale av dette i *Storingsmelding nr. 11 (2008-2009)*, s. 59.)

Kunnskapsdepartementet i Norge fastsatte 1. mars 2010 forskrifter for de nye grunnskolelærerutdanningene som fra høsten 2010 avløser allmennlærerutdanningen. Forskriftene er til vurdering i Finland og Sverige, sett i lys av avtale av 7.11. 2001 og *Reykjavikerklæringen* av 9.6. 2004 som er en ”nordisk erklæring om godkjenning av kvalifikasjoner vedrørende høyere utdanning”, der studenter oppnår gjensidig godkjenning av eksamener.

Kapittel 3. Rekruttering til samisk høyere utdanning

Hovedmålet med en rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning er å rekruttere flere studenter til studier på samisk og til studier som gir kompetanse i samiske språk.

3.1 Definisjon av samisk høyere utdanning

Arbeidsgruppa har diskutert hva som i en slik sammenheng er definisjonen på samisk høyere utdanning. Det legges her til grunn at det er utdanningsløp der bruken av samisk språk står sentralt. En nærliggende definisjon kan derfor være at samisk høyere utdanning er utdanninger med undervisning på samisk og/eller utdanning i samisk språk. Samisk høyere utdanning omfatter imidlertid også temaer som samisk samfunnsliv, tradisjonell kunnskap, historie og kultur.

3.1.1 Rekrutteringsstrategi

I forhold til definisjonen ovenfor er det sentralt å øke antallet studenter til samiskspråklig høyere utdanning. Det er derfor viktig å sette inn ressurser på å skaffe også ikke-samiskspråklige som ønsker det, kompetanse som gjør at de kan søke seg til samiskspråklig høyere utdanning. Under rekrutteringskonferansen i Kautokeino (19.-20.11. 2009) ble det sagt at kunnskapsspredningen om samiske forhold også blir utvidet når ikke-samer tilegner seg samisk. Det ble også uttrykt at dette vil gi bedre forutsetninger for å føre en god dialog mellom folkegruppene.

3.2 utfordringer for samiske språk

Det er stor mangel på personer med kompetanse i samiske språk på alle nivåer i Norge. I *St.meld.nr 28 (2007-2008) Samepolitikken* slås det fast at utfordringene framover vil være å skape best mulig rekrutteringsgrunnlag, og å stimulere til rekruttering til samiskspråklig utdanning på alle nivåer.

Et levende samisk språk er en sentral del av samisk kultur. Språket er utsatt og antall språkbærere må økes. Uten et tilstrekkelig antall samiske språkbærere og språkarbeidere er det vanskelig å forestille seg et moderne samisk samfunn. For å løse disse utfordringene vil regjeringen styrke det offentliges ansvar og rolle overfor samiske brukere innenfor de sentrale

velferdsoppgavene som helse, omsorg og utdanning (*St.meld. nr.28 (2007-2008) Samepolitikken*, s.69).

Utdanning i og på samisk blir avgjørende i tida framover. Det blir svært viktig med en helhetlig satsing fra barnehage til voksenopplæring for dem som har mistet språket sitt, og for andre som ønsker å lære samisk i voksen alder. Det må satses både på nybegynner- og etterutdanningsnivå, språkundervisningen i barnehagene må styrkes, foreldregenerasjonens behov for å lære samisk må dekkes. Derfor må det stimuleres til utvikling av kompetansegivende utdanning på høgskolenivå.

I regjeringens *Handlingsplan for samiske språk* (2009) er målsettingen at de tre samiske språkene nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk skal gis likeverdige utviklingsmuligheter og at det skal legges til rette for en trygg framtid for språkene. Videre slås det fast at man vil ”legge grunnlaget for en sterkere innsats for de samiske språkene på ulike samfunnsområder – særlig innenfor opplæring, utdanning, offentlig tjeneste- og omsorgsyting, samt bruk og synliggjøring av samisk i offentlig sammenheng” (s.10). Det pekes også på konkrete utfordringer som må løses dersom de samiske språkene skal kunne ha en trygg framtid, f.eks. aktiviteter som bidrar til at språkene får økt statusstatusheving, bedre synliggjøring av språklige rettigheter og å skape møtesteder for samiske språk. Handlingsplanen peker også på at enkeltpersoner og lokalsamfunn har stort ansvar for den viktige oppgaven som ligger i å fremme språkbruk og kommunikasjon, og for opprettelse og bruk av samiskspråklige møteplasser.

3.3 Behov for samisk språkkompetanse

I *St.meld.nr 28 (2007-2008) Samepolitikken* sies følgende:

Arbeids- og inkluderingsdepartementet vil i samråd med aktuelle departementer se på mulighetene for at Samisk høgskole skal ha en sterkere rolle i forhold til kompetansegivende studietilbud rettet mot forholdene i offentlig sektor. Dette kan være knyttet til for eksempel lærere, helse- og omsorgsarbeidere, saksbehandlere og ledere i offentlig forvaltning, politi og kriminalomsorgen, arbeids- og velferdsetaten m.v. Dette gjelder både informasjon og bistand til å bygge opp tilbud i eksisterende studier og studietilbud i andre utdanningsinstitusjoner, innenfor etatsspesifikke opplæringsløp, men også i forhold til å etablere egne tilbud ved høgskolen. Samisk høgskole vil utnytte infrastrukturen knyttet til de samiske språk- og kultursentrene i Norge, samt se på mulighetene for nettbasert løsninger.

Sametinget skal med hjemmel i samelovens språkregler § 3–12 hvert fjerde år utarbeide en rapport om situasjonen for samiske språk i Norge til Kongen. Det ble utgitt slike rapporter i 2000, 2004 og 2008.

I rapporten fra 2004 (*Bruken av samisk språk. Undersøkelse 2004*) kommer det fram at det bl.a. er stor mangel på samisktalende lærere, leger, psykologer og sykepleiere. Dette gjelder alle språkgruppene, men det er særlig prekært i lulesamisk og sørsamisk område. I undersøkelsen foreslås det at det ved stillingsutlysninger kunngjøres at samisk regnes som tilleggskvalifikasjon for å rekruttere fagfolk som allerede kan samisk.

Det er i dag mangel på samiske tolker, både i nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk. I *St.meld.nr 28 2007-2008 Samepolitikken* uttrykkes det at det er ønskelig med et samarbeid mellom Samisk høgskole og Høgskolen i Oslo, og den eksisterende tolkeautorisasjonsordningen, slik at rekruttering til tolkeutdanning og mulighet for etter- og videreutdanning kan vurderes. Regjeringen har i brev av 4.5. 2010 tildelt én million kroner til samarbeid mellom Samisk høgskole, Høgskolen i Bodø, Høgskolen i Nord-Trøndelag, Høgskolen i Oslo og Universitetet i Tromsø for å utvikle tolkeutdanning i samisk.

3.4 Kunnskap om målgruppa

Adekvate tiltak forutsetter kunnskap om potensielle studenter. Sametinget har i sametingsplanen 2002-2005 pekt på at ”Samiske interesser fortøner seg annerledes i områder hvor samer er i majoritet enn i områder hvor samene utgjør en mindre del av befolkningen. Det er nødvendig å utforme en egen ”samisk regionalpolitikk” hvor Sametinget har ulik vektlegging av innsatsen i de ulike samiske bosettingsområder. Det vil derfor være nødvendig å ha ulike strategier for innsatsen i indre Finnmark, kyst- og fjordområder, sørsamiske områder og i byer og større tettsteder”. Tilsvarende vil også gjelde strategier og tiltak for rekruttering av studenter til høyere samisk utdanning og forskning.

3.5 Satsingsområder i rekrutteringen – status og tilgjengelighet

Øke statusen

Det samiske samfunnet står i en posisjon der satsingen må foregå på flere områder samtidig. Revitalisering og vitalisering av de samiske språkene, både i de tradisjonelle kjerneområdene og utenfor er et avgjørende ledd i utviklingen av samisk kultur.

Utvikling av de samiske språkene må intensiveres. Mange områder mangler fortsatt en fullt utviklet terminologi. Arbeidet med terminologiutvikling må derfor ha prioritet. Fagene duodji og reindrift er viktige i utviklingen av det samiske språket. En sterkere satsing på å utvikle gode faglige studieløp innenfor duodji og reindrift vil også være viktige i en språklig sammenheng.

En godt synlig bruk av samisk i offentlig sammenheng signaliserer at språket er viktig for samfunnet. Samiske ledere må stå fram som gode rollemodeller ved å bruke samisk i størst mulig grad.

Øke tilgjengeligheten

Ansatte som må bruke samiske språk i arbeidet, har liten veiledning i og hjelp til å bruke samisk som kommunikasjonsspråk. Ved å innføre språkveiledning i form av nettsider, nettverk, egne ansatte som jobber med språkbruk og veiledning innenfor samiskspråklig kommunikasjon, vil en gjøre det mye lettere for den enkelte å bruke samisk som kommunikasjonsspråk.

Det er nødvendig å forbedre arbeidsvilkårene og hverdagen til samisklærere i grunnskolen og videregående skole for å gjøre stillingene mer attraktive. I flere kommuner ambulerer samisklærerne mellom flere skoler. Dette medfører at de ikke blir en naturlig del av skolehverdagen til dem som skal ha samiskundervisning. Ved å øke antallet samisklærere vil dette forholdet bedre seg.

3.6 Aktuelle målgrupper

Som tidligere konstatert, fins det relativt få som er direkte kvalifisert til å søke opptak ved undervisningsløp som foregår på samisk. En finner potensielle søkere både blant

samisktalende og mellom ikke-samisktalende. I begge disse gruppene finner en både personer som har studiekompetanse eller realkompetanse og personer som ikke har det, og som behøver tilrettelegging for å skaffe seg det. Gjennom ulike tiltak er det nødvendig å motivere personer fra flere de ulike målgruppene til å kunne kvalifisere seg til å søke opptak. Det må legges spesiell vekt på å kvalifisere ikke-samisktalende til å kunne søke seg til høyere utdanning der undervisningen foregår på samisk (jf. 3.7, 3.7.1 og 3.8). God informasjon om studiemuligheter, innhold i studiet og arbeidsmuligheter etter studiet må presenteres direkte for aktuelle målgrupper (jf. pkt. 3.8.1). Ulike personer vil ha ulike grunner til å søke utdanning. Noen kan ha et ønske om kunne kommunisere bedre med samiskspråklige på arbeidsplassen og i lokalmiljøet, for noen vil dette innebære en styrking av egen identitet, andre kan se mest på jobbmuligheter og framtidig økonomi mens andre igjen vil være mest opptatt av faglig utvikling. Det er viktig at informasjonen om studiene når personer med ulik motivasjon. Det er nødvendig å utforme gode, attraktive, interessante og relevante studieprogrammer for alle de nevnte gruppene. Det er også viktig at studentene opplever studiemiljøer med sterke faglige og sosiale kvaliteter (jf. pkt. 3.8.1). (Vedlegg 2 gir en skjematisk oversikt over ulike grupper og aktuelle tiltak.)

3.7 Kompetanseheving

Kommunale og fylkeskommunale organer som skal betjene det samiske forvaltningsområdet, er pålagt å fungere tospråklig. Opprettelsen av Sametinget har også medført et stort behov for godt kvalifisert personale. Det er derfor et økende behov for at ansatte i ulike samfunnssektorer har samiskspråklige kompetanse.

Ikke-samisktalende foreldre som har barn som har lært seg samisk i barnehagen og grunnopplæringen, har behov for å kunne bruke samisk i det daglige livet. Foreldre i denne kategorien må selv ha mulighet til å utvikle språklig kompetanse for at samisk skal kunne fungere som dagligspråk. I dag er det enkeltindivider som har et stort ansvar for å ta vare på språket. Det er behov for tilbud som kan hjelpe de ikke-samisktalende foreldrene til å lære samisk.

Rekruttering av ikke-samisktalende

En sterkt begrensende faktor for rekrutteringen til samiskspråklige studier, eller studier i samisk, har sammenheng med virkningene av tidligere tiders fornorskingspolitikk. Dette medfører at samer i de områdene som har mistet det samiske språket - det vil si flertallet av

den samiske befolkningen – må vies særlig oppmerksomhet når det skal settes i verk rekrutteringstiltak til studier hvor samisk språk står sentralt.

Det vil si at en institusjon som f. eks. Samisk høgskole, hvor omtrent all undervisning foregår på (nord)samisk, har en ekstra utfordring i rekrutteringsarbeidet. For å øke antallet studenter i forhold til i dag må flere gis mulighet til å tilegne seg den nødvendige kompetanse i samisk. Tilsvarende utfordringer har man i lule- og sørsamisk områder. Antallet potensielle søkere til studier i lule- og sørsamisk på universitets- og høgskolenivå, er for lavt. (Jfr. pkt. 3.7.1 og 3.8.)

3.7.1 Organisering av studier

Samiske institusjoner må få tilbud om ulike metoder for samiskopplæring slik at ansatte kan ha en reell mulighet til å bygge opp sin språkkompetanse. De opplæringstilbudene som fins, er begrensede og i liten grad samordnet. Samordning er derfor viktig på dette området. Det må også legges til rette for forsknings- og utviklingsarbeid knyttet til voksenopplæring i samisk.

Aktuelle tiltak er:

- å styrke mulighetene for og tilbudet av fleksible studier, som er organisert som desentraliserte, modulbaserte, deltidsbaserte eller interaktive studier
- språkbad og hospitering i samiskspråklig miljø kan være aktuelle tiltak for ansatte
- å tilby spesialtilpassede og fleksible kurspakker for ulike yrkesgrupper, for eksempel i helse- og omsorgssektor, skolesektor og offentlig sektor. Disse kursene kan kvalifisere og motivere til ordinære utdanningstilbud
- å tilby metodikk- og didaktikk-kurs for lærere som skal undervise voksne
- å utvikle kurs for ressurspersoner (tradisjonskunnskapsbærere) som skal delta i undervisningen.
- å tilby skriveopplæring for voksne som kan samisk muntlig
- å tilby samisk kursopplegg for ikke-samisk talende foreldre som har barn i barnehage og skolealder

Som nevnt i pkt. 3.7, er det et stort behov for rekrutteringstiltak i forhold til samer som har mistet det samiske språket. (Jf. også punkt 3.8.) Slike rekrutteringstiltak er også aktuelle for andre som ikke kan samisk. Gruppen er derfor kommet fram til at et sentralt rekrutteringstiltak er å tilby forkurs og semesteremne til ikke-samisktalende som kan tenke seg å gå videre på studier som foregår på samisk, eller studier i samisk.

Et samarbeid med de samiske språksentrene i nord, er en svært aktuell mulighet når det gjelder å gi en slik førstelinjeopplæring. Én mulig modell er den Samisk høgskole har utviklet, som består av forkurs I og II, pluss samisk semesteremne. Dette utgjør til sammen 60 studiepoeng, dvs. ett års heltidsstudium. Erfaringen er at de som følger dette opplegget, da vil være i stand til å følge undervisning som foregår på samisk, og/eller gå videre med studier i samisk språk.

Statistikken over det relativt lave antallet avgangselever som har samisk fra videregående skole (jf. *Vedlegg 1 Tabeller*, tabell 2 og 3) viser at et tilstrekkelig dimensjonert tiltak som dette, vil være et meget viktig bidrag til å skaffe flere lærere og andre fagfolk som behersker samisk.

En viktig kategori som man må ha oppmerksomheten rettet mot, er lærere som allerede er i skoleverket, og deres mulighet til å tilegne seg tilstrekkelige kunnskaper for å kunne undervise i (evt. på) samisk. Mange av dem kan beherske språket i varierende grad. Målsettinga må være at disse bør kunne gå inn i kvalifiseringsløpet på det nivået de behersker, og derfra fortsette oppover i nivåene for å oppnå full beherskelse av samisk. Der finnes også lærere som har full beherskelse av samisk muntlig, men som ikke har fått lære språket skriftlig. Denne kategorien er også en viktig målgruppe.

Det vil si at man i alle fall har følgende kvalifiseringsnivåer:

- De som først har behov for grunnkurs
- De som kan en del samisk og har behov for semesteremne
- De som kan samisk muntlig, og har behov for å kvalifisere seg i samisk skriftlig, og i samisk fagdidaktikk

3.8 Tiltak

Forholdene må legges bedre til rette for at flere skal velge høyere utdanning som gir eller øker samisk språkkompetanse. Et svært viktig tiltak i den forbindelse er at det opprettes gode og reelle stipendordninger for de studentene som går inn i slike utdanningsløp (se nærmere om slike ordninger i pkt. 5.2.3 og 5.3 og i Vedlegg 2). Det er ønskelig at stimuleringstiltakene som fins, blir bedre bekjentgjort.

Som nevnt i pkt. 3.7 og 3.7.1 er det et stort behov for å kvalifisere ikke-samisktalende slik at de skal kunne følge utdanning der undervisningen foregår på samisk, og undervisning i

samisk språk og litteratur. Grappa vil derfor konkret foreslå at det gjennomføres et språklig kvalifiseringsprogram over minimum 10 år, hvor det hvert år settes av midler til minimum 30 språklige plasser for ett års kvalifiseringsløp til studier på samisk eller i samisk.

Dette tilbudet må gjøres attraktivt gjennom at studentene som følger det, får så gode stipendordninger at de ikke behøver å sette seg i gjeld. Behovet for å tilby ikke-samisktalende forkurs for å kvalifisere seg til studier på og/eller i samisk, tydeliggjøres av den statistikken som fins over antallet elever som følger undervisningen i samisk på ulike nivåer. Der finner man at det er om lag 450 pr. år totalt. (Jf. vedlegg nr.1, tabell nr. 3 og 4.) Det vil si at man årlig har om lag 150 avgangselever. Mange av disse mangler studiekompetanse, slik at det antallet som er språklig kvalifisert til å følge studier i og/eller på samisk er et sted mellom 50 og 100.

Av disse vil selvsagt en stor del foretrekke andre studieretninger enn samisk språk, samisk førskole- og grunnskolelærerutdanning, eller andre fagretninger hvor undervisningen gis på samisk. På finsk og svensk side er rekrutteringsgrunnlaget til slike utdanninger i tillegg mye lavere enn i Norge.

Dette forteller med all ønskelig tydelighet at språklige kvalifiseringsprogrammer er helt nødvendige for å skaffe tilstrekkelig med samiskspråklige fagfolk, til de enkelte sektorene.

Derfor er det positivt at regjeringen i *St.meld. nr. 28 (2007-2008)* uttrykker at man vil bidra til å øke rekrutteringen til samisk lærer- og førskolelærerutdanning gjennom å ”vurdere hensiktsmessigheten av stipendordninger for å øke rekrutteringen til samiske lærerutdanninger” (s. 139) og at ”regjeringen vil vurdere å tildele ekstra midler til forkurs i samisk språk”(s. 139), (se også s. 144).

Derfor foreslår grappa 30 slike stipendier årlig i 10 år fremover. (Om mulige utgifter ved dette, se et overslag fra Samisk høgskole i vedlegg 2).

I *Innstilling fra Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Læreren, rollen og utdanning* uttaler flertallet at ”rekrutteringsutfordringene knyttet til samisk lærerutdanning er svært alvorlige, og mener det er behov for en rekke tiltak for å sikre bedre rekruttering” (s. 17). Flertallet fremmer følgende forslag: ”Stortinget ber Regjeringen om snarest å komme tilbake til Stortinget med status for rekrutteringsutfordringene knyttet til samisk lærerutdanning og

tiltak for å sikre rekrutteringen” (s.17). De 30 stipendene arbeidsgruppa foreslår, må også sees som et tiltak for å bedre rekrutteringen til samisk lærerutdanning.

En målrettet profilering av samisk høyere utdanning mot utdanningssøkere vil være det viktigste for å øke rekrutteringen. Det innebærer direkte markedsføring og informasjon overfor potensielle studenter, studentgrupper eller yrkesgrupper som for eksempel sykepleierstudenter, barnehageansatte og ansatte innen pleie-, helse- og kriminalomsorg.

Personlig kontakt mellom potensielle studenter og utdanningsinstitusjoner som tilbyr studier, er viktig for at studentene skal kunne se hvilke muligheter de har til å søke samisk høyere utdanning. Direkte kommunikasjon med elever både i ungdomsskolen og videregående skole for å nå fram til potensielle framtidige studenter er viktig for rekrutteringen.

Forutsigbarhet et avgjørende moment ved valg av utdanning. Potensielle studenter må få vite hvilke studiemuligheter som fins og ikke minst hvilke fordeler samisk høyere utdanning gir, før valgene foretas.

Det sosiale aspektet og mulighetene samiske studiemiljøer gir for den enkelte til å bygge og styrke egen identitet, vil være avgjørende faktorer for mange når de velger utdanning. Arbeid for å styrke studentmiljøene er derfor viktig

3.8.1 Synliggjøringstiltak

Styrking av samarbeidet mellom høyere utdanningsinstitusjoner og grunnskolen og de videregående skolene vil være nyttig for rekrutteringen. Det er nødvendig å skolere karriereveilederne i videregående skoler og rådgivere på ungdomsskoler når det gjelder informasjonsformidling om samiskspråklige studietilbud, yrkesmuligheter og eksisterende stimulerende tiltak.

Aktuelle tiltak er

- å besøke grunnskoler og videregående skoler, om mulig også å invitere ulike grupper til utdanningsinstitusjonene
- å delta på konferanser/seminarer og være synlig på sosiale arenaer som marknader og festivaler, og dele ut informasjonsmateriell og effekter
- å synliggjøre at bruk av samisk i offentlige tjenester er en rettighet som det er et reelt behov for

- å synliggjøre offensivt de samiske studietilbudene til institusjoner/arbeidsstedet med behov for samiskspråklige tjenester
- å etablere møtesteder for å forbedre og belyse ulike forhold som har betydning for samiske lærere

3.8.2 Informasjonstiltak

For å vekke interesse hos aktuelle søkere må de få direkte informasjon fra noen de kan identifisere seg med. Utdanningsinstitusjonene bør vurdere å etablere en tilsvarende ordning som *Samiske veivisere* (jf. pkt. 4.1.2), men med mer begrensede oppgaver og innenfor avgrensede tidsrom. Slike *studentambassadører* for rekruttering kan besøke sine hjemmeområder, eller andre områder, for å informere om studietilbudet og livet som student.

Rekrutteringskonsulentene ved de ulike utdanningsinstitusjonene bør også samarbeide om å lage en oversikt over samiske utdannings- og yrkesmuligheter, en felles brosjyre og en enkel nettside der det synliggjøres hvilke stimulerings tiltak som fins (stipendordninger, studiehjemler og nedskrivning av studielån). Informasjonen bør særlig omfatte hvilke jobbmuligheter fullført studium gir. Det må også orienteres om videreutdanningsmuligheter for lærere i barnehage og ulike skoleslag

Et svært aktuelt tiltak er felles informasjon om høyere samisk utdanning, stipendordninger og yrkesmuligheter.

3.8.3 Økonomiske konsekvenser

I pkt. 3.8 med underpunkt 3.8.1 og 3.8.2 er det gitt en framstilling av de tiltak arbeidsgruppa mener bør settes i verk for å rekruttere flere til samisk høyere utdanning. Arbeidsgruppa har ikke gått detaljert inn på de økonomiske konsekvenser igangsetting av disse tiltakene vil få. Grunnen til dette er at de største utgiftene på dette området etter arbeidsgruppas vurdering vil påløpe i forbindelse med styrking og oppbygging av infrastrukturen på undervisningssiden. I vedlegg 2 - *Tilbud ved institusjoner for høyere samisk utdanning og forskning* har hver enkelt institusjon redegjort for sine ressursbehov, og arbeidsgruppa har derfor ikke gått nærmere inn på dette.

Kapittel 4. Prosjekter og strategier som er i gang

4.1 Prosjekter

4.1.1 Kampanjene GNIST og Gollevirgi/Drømmejobben

Kunnskapsdepartementet satte i 2009 i gang et femårig nasjonalt partnerskap for en helhetlig lærersatsing, *GNIST*, for å rekruttere flere lærere. Målet er kompetanseoppbygging for lærere og skoleledere, forbedring av lærerutdanningene og rekruttering av lærere. I Finnmark tok Fylkesmannen i Finnmark initiativ til å danne rekrutteringspartnerskapet *Gollevirgi/Drømmejobben* mellom Finnmark fylkeskommune, Høgskolen i Finnmark, Samisk høgskole, Sametinget og KS Finnmark. Målsetningen var å øke tallet på søkere til førskole- og allmennlærerutdanningene ved Høgskolen i Finnmark og Samisk høgskole, skoleåret 2009/2010. Det var samtidig et langsiktig mål å beholde og øke tallet på og faglært pedagogisk personale i barnehager og skoler i Finnmark. Prosjektet gav positiv uttelling, og er blitt videreført for skoleåret 2010/2011 (*Sluttrapport Drømmejobben*, Bedriftskompetanse as, 2009 og 2010). Sametingsrådet ønsker at Troms, Nordland og Hedmark også skal innlemmes i dette samarbeidet. Arbeidsgruppa finner at dette prosjektet har hatt positiv virkning på rekrutteringen til samisk lærerutdanning, og finner det naturlig at det videreføres, også i nye geografiske områder. (Jf. pkt. 4.5)

4.1.2 Samiske veivisere

Tiltaket *Samiske veivisere* ble satt i gang av Kommunal- og regionaldepartementet i 2004 som et treårig prøveprosjekt der tre ungdommer reiste rundt til skoler rundt om i landet i ett år for å informere om samisk kultur og samiske samfunnsforhold. I dag ligger prosjektet under Fornyings- administrasjons- og kirkedepartementet. I *Stortingsproposisjon nr. 1 (2007-2008)* ble det i tråd med konklusjonen i evalueringen av prosjektet høsten 2007 slått fast at ordningen med samiske veivisere skulle videreføres som et fast tiltak.

De samiske veiviserne reiser hovedsakelig rundt til videregående skoler, men besøker også andre ungdomsfora og også studenter ved andre lærerutdanninger i Norge. De opplever at det de presenterer, er sterkt etterspurt også der. De samiske veiviserne har fått opplæring ved Samisk høgskole i Kautokeino for å kunne gjennomføre oppgavene sine. Det er tilsatt en egen koordinator for *Samisk veivisere* ved Samisk høgskole.

Arbeidsgruppa vil framheve at ordningen kan være en modell for en ordning med rekrutteringsambassadører for samisk høyere utdanning (jf. pkt. 3.8.2).

4.1.3 Samarbeid og koordinering mellom utdanningsinstitusjoner som tilbyr samisk utdanning

Samarbeidet mellom Samisk høgskole, Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nord-Trøndelag bør nyttes til å utvikle robuste fagmiljøer og forutsigbare tilbud for studentene. I *St.meld. nr. 11 (2008 – 2009). Læreren – rollen og utdanningen* sies det at det er ønskelig med ” et tettere samarbeid mellom Samisk høgskole, Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nord-Trøndelag for å få et godt og forutsigbart tilbud om lærerutdanning i lulesamisk og sørsamisk” (s. 27). Et samarbeid er under etablering, og en videreutvikling av dette samarbeidet er nødvendig for å klargjøre hvordan ansvarsområdene innenfor lulesamisk og sørsamisk lærerutdanning skal fordeles mellom utdanningsinstitusjonene. Det er naturlig å se dette som en del av *SAK - samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon* i universitets- og høgskolesektoren². På dette grunnlaget har Samisk høgskole, Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nord-Trøndelag søkt om midler gjennom SAK for at disse høgskolene kan samles i en egen funksjonell samarbeidsregion for samisk lærerutdanning. Aktuelle samarbeidsområder er utvikling av innhold i utdanningen, bruk av fagpersonale, FoU, markedsføring og rekruttering av studenter. Samisk høgskole er positiv til å ha en sentral rolle ved koordinering av arbeidet i en slik region sammen med de øvrige to høgskolene. Som en forlengelse av dette er det også behov for etablering av et større nettverk for samordning og samarbeid innen samisk høyere utdanning. Ikke minst viktig vil dette være for de institusjonene som tilbyr høyere utdanning i samisk. En koordinering og et samarbeid om tilbudene vil skape nødvendig forutsigbarhet for brukerne. I et slikt samarbeid er også Universitetet i Tromsø en viktig deltaker. Det er også ønskelig å utvide samarbeidet innen et slikt nettverk til svenske og finske utdanningsinstitusjoner som tilbyr høyere utdanning i samisk.

Som nevnt i pkt. 3.8, ber flertallet i kirke-, -utdannings- og forskningskomiteen i Stortinget i *Innstilling fra Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Læreren, rollen og utdanning* ”Regjeringen om snarest å komme tilbake til Stortinget med status for

² Det er bred politisk enighet om å fremme økt samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon (**SAK**) i universitets- og høgskolesektoren. Stjernø-utvalget foreslo i sin tid en sentralt styrt strukturreform i sektoren, men dette er nå snudd til at strukturendringer skal være frivillige, og samarbeid mellom institusjonene skal forankres i fagmiljøene og institusjonsledelsen.

rekrutteringsutfordringene knyttet til samisk lærerutdanning og tiltak for å sikre rekrutteringen” (s.17).

Arbeidsgruppa foreslår følgende to tiltak som del av arbeidet med rekrutteringsutfordringene:

Aktuelle tiltak:

- etablere et fast SAK-samarbeid for samisk lærerutdanning
- etablere et samordnings- og koordineringsnettverk for høyere utdanning i samisk

4.1.4 Samarbeid mellom Árran lulesamiske senter og Høgskolen i Bodø

Høgskolen i Bodø og Árran lulesamiske senter inngikk 13. april 2007 en avtale om etablering av et forsknings- og utdanningsmiljø for urfolksstudier – *Forskningsinstitutt for urfolksstudier*. Árran har også inngått en samarbeidsavtale med Scott Polar Research Institute, University of Cambridge som slik blir en del av avtalen mellom Høgskolen i Bodø og Árran.

Den sentrale ideen bak disse avtalene er å bygge opp et utdannings - og forskningsmiljø på det lulesamiske området med et hovedfokus på urfolk og nordområdene.

Samarbeid med Árran- lulesamisk senter er en integrert både av strategien om etablering av Universitetet i Bodø og den institusjonsinterne strategien for nordområdene.

4.2 Rekrutteringsplan for Samisk høgskole

Samisk høgskole utarbeidet i 2005 en rekrutteringsplan som har blitt revidert hvert år. I rekrutteringsplanen for 2010/2011 er følgende rekrutteringsprinsipper skissert: 1) Utvide det geografiske rekrutteringsområdet for å få studenter også fra områder som Samisk høgskole vanligvis ikke rekrutterer fra, 2) Et allsamisk perspektiv skal stå i sentrum i rekrutteringen, 3) Rekruttere flere studenter fra kystområder, fra finsk og svensk side, og i framtida også flere fra russisk side. Derfor skal Samisk høgskole sette i gang tiltak slik at flere kan få mulighet til å tilegne seg samisk språkkompetanse gjennom samisk begynnerkurs 1 og 2, og semesteremne i samisk. Det skal utarbeides en plan for praktisk gjennomføring av disse rekrutteringsprinsippene. Formålet for rekrutteringsarbeidet ved Samisk høgskole er å få flere studenter. Dette skal oppnåes ved å synliggjøre høgskolens profil, utvikle nytt rekrutteringsmaterieil, holde informasjonsstand, sikre kvalitet i fagtilbudene, tilrettelegge for et godt studiemiljø, involvere ansatte og studenter i rekrutteringsarbeidet og gjennomføre spørreundersøkelse både internt og eksternt. Samisk høgskole har identifisert målgrupper i henhold til opplæringstilbudene innenfor grunnutdanning, faglig opplæring og

videreutdanning og enkeltemner. Rekrutteringsplanen inneholder også beskrivelser av de ulike rekrutteringsmåtene som blir brukt, internett, informasjonsmateriell, oppfordringsbrev, intern informasjon om rekruttering, direkte rekruttering, åpen dag, rekrutteringsturer til utvalgte skoler, festivaler/marknader og konferanser.

4.3 Samisk strategiplan for Universitetet i Tromsø

Universitetet i Tromsø har også et nasjonalt ansvar for samisk og urfolksrelatert forskning, utdanning og formidling. Samisk strategiplan for Universitetet i Tromsø ble utarbeidet i 1999, og har en gyldighetsperiode fra 2000 til 2010. I planen presenteres en omfattende liste over tiltak som vil bidra til å styrke rekruttering og utvidelse av samisk og urfolksrelatert forskning og utdanning. De foreslåtte tiltakene i samisk strategiplan er i et handlingsprogram strukturert i tre overordnede temaområder:

- a) styrking av samisk språk
- b) styrking av rammevilkår for forskning og utdanning
- c) rekruttering, informasjon og institusjonssamarbeid.

Forslagene til tiltak er basert på innspill fra fagmiljøene ved universitetet.

Senter for samiske studier er i ferd med å utarbeide en strategiplan for en ny periode.

4.4 Utfordringer for fylkeskommunene

Sametinget har i perioden 2005-07 inngått samarbeidsavtaler med fylkeskommunene Finnmark, Troms, Nordland, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Hedmark med tanke på bevaring og utvikling av samisk samfunn, kultur og næringsliv. Samisk språk og utdanning omfattes av disse avtalene. Fylkeskommunene følger opp sitt ansvar på ulike vis.

Finnmark fylkeskommune har for eksempel i *Strategier for høyere utdanning og forskning i Finnmark 2007-2010*³ skissert innsatsområder med delmål og strategier. Den overordnede målsettingen for strategidokumentet om høyere utdanning er: *Finnmark skal være en sentral bidragsyter og initiativtaker for Norge i kunnskapsutvikling i og for nordområdene*. I strategien forventes det at Høgskolen i Finnmark og Samisk høgskole har offensive

³ Som nå er under revisjon

rekrutteringsstrategier nasjonalt og internasjonalt og at de presterer godt i nasjonale sammenligninger. Finnmark fylkeskommune vil støtte opp om videre utvikling av samisk utdanning og forskning både ved Samisk høgskole og Høgskolen i Finnmark.

Som eiere av de videregående skolene er fylkeskommunene sentrale for å legge grunnlaget for at samisk og annen ungdom får grunnlag og interesse for videre studier. Fylkeskommunene er derfor viktige støttespillere for å rekruttere ungdom til samisk høyere utdanning. Et mulig tiltak er derfor møter med ledelse og administrasjon i fylkeskommunene hvor det fokuseres på dette. Det er også viktig å avklare hvilke konkrete stimuleringstiltak fylkeskommunene rår over, utover å gi god språkopplæring.

4.5 Strategi for Sametinget

Sametinget regner kunnskap og kompetanse som bærebjelker i utviklingen og styrkingen av samiske samfunn, og har derfor i sitt budsjett for 2010 følgende hovedmål for kapittel 4 opplæring:

Kunnskap og kompetanse er grunnlaget for utvikling og styrking av samiske samfunn.

Videre omtaler et av delmålene særskilt høyere utdanning og forskning slik:

All høyere utdanning og forskning ivaretar det samiske perspektivet.

Sametinget har i budsjettet også fastsatt strategier for hvordan de vedtatte målene kan nås. Blant strategiene i kapitlet om opplæring er følgende strategier særlig aktuelle for høyere utdanning og forskning:

- arbeide for at den nasjonale utdanningspolitikken ivaretar det samiske perspektivet
- bidra til at voksne får opplæring i samisk språk
- bidra til at Samisk høgskole utvikles til et urfolksuniversitet
- gjennom aktiv virkemiddelbruk styrke kunnskap og kompetanse i samiske samfunn

Med bakgrunn i vedtatte mål og strategier har Sametinget blant annet etablert ulike stipend for videregående opplæring og høyere utdanning som omtales nærmere i kapittel 5.2.3 og engasjert seg i arbeidet med rekruttering til høyere utdanning generelt og førskole- og lærerutdanning spesielt.

4.6 Strategi for Samisk kirkeråd

Samisk kirkeråd har i kapittel 5.9 i *Forslag til Strategiplan for samisk kirkeliv* omtalt rekrutteringssituasjonen. Det slås fast at ”tilgangen på kvalifisert samiskspråklige arbeidskraft er en utfordring”. Samisk kirkeråd har satt i gang ulike tiltak for å fremme rekruttering av samer til kirkelig virksomhet og til kirkelige utdanninger. Nord-Hålogaland bispedømme har hatt språkopplæring av prester i samarbeid med Samisk høgskole. Videre framheves det at ”Den norske kirke trenger å arbeide bevisst med kompetanseutvikling og rekruttering for å sikre tilstrekkelig samisk språk- og kulturkompetanse blant kirkens ansatte”. Samisk kirkeråd har skissert en rekrutteringsstrategi i forhold til bredden av stillinger i Den norske kirke: ”Målsetningen for rekrutteringen bør være å bidra til å skape et samisk kirkeliv som blaa. styrker samers kulturelle og språklige identitet i kirken”. Aktuelle stimulerings tiltak som nevnes er stipend til samiskspråklig ungdom som tar teologistudier, mentorordning og finansiering ved deltakelse i kurs i samiske språk/emner.

Ved Samisk høgskole er det gjennomført et studietilbud for å rekruttere til kirkelig tjeneste og utdanning. Studiet heter ”Tro og livstolkning i Sápmi”.

Dette studiet har aktualitet av to grunner:

- i) den nye grunnskolelærerutdanningen har faget religion, etikk og livssyn som et valgfag for lærerstudenter, og
- ii) det er behov for rekruttering til kirkelig tjeneste blant samiskspråklige personer

Fra Samisk høgskoles side vil et mulig permanent opplæringstilbud forutsette etablering og utvikling av et fagmiljø ved institusjonen for å representere en ressurs for samiske språk i kirken.

Kapittel 5. Gjeldende virkemidler for rekruttering til høyere samisk utdanning

5.1 Innledning

Det er satt i verk tiltak for å bedre rekrutteringen til samiske språkstudier og samisk lærerutdanning. Denne arbeidsgruppa, som skal utarbeide en langsiktig nasjonal strategi for rekruttering til alle nivå fra barnehage til høyere utdanning med vekt på samiske språk og lærerutdanning, er ett slikt tiltak. Samisk høgskole, Høgskolen i Nord-Trøndelag, Høgskolen i Bodø og Universitetet i Tromsø har også alle fått tildelt kr 200 000 for å utforme rekrutteringstiltak med sikte på opptak høsten 2010.

5.2 Statlige stimuleringsordninger

Kunnskapsdepartementet har for 2010 fastsatt at studenter som fullfører en pedagogisk utdanning og har gjennomført 60 studiepoeng i samisk, skal få ettergitt studielån fra Statens Lånekasse med inntil kr 50 000. (Jf. omtale av ordningen i *St.meld. nr 11 (2008-2009)*, s. 27.)

5.2.1 Studiehjemler

Fylkesmannen i Finnmark disponerer studiehjemler som kan gies til lærere som ønsker å studere samisk. For skoleåret 2010/2011 stod 3,5 hjemler til disposisjon. Fire lærere har fått en halv studiehjemmel hver. Det vil si at en og en halv studiehjemmel står ubrukt.

Gruppa vil i den forbindelse framheve at studiehjemlene også bør kunne tildeles lærere som ønsker å ta grunnutdanning i samisk.

5.2.2 Opptakskvoter

Kunnskapsdepartementet har fastsatt opptakskvoter til en rekke studier for å bedre rekrutteringen av samiskspråklige søkere til høyere utdanning ved Universitetet i Tromsø, Høgskolen i Lillehammer, Høgskolen i Finnmark og ved Norges veterinærhøgskole:

Ved Universitetet i Tromsø:

Akvakultur, fiskerifag og fiskehelse 1 studieplass

<i>Rettsvitenskap</i>	3 studieplasser
<i>Odontologi</i>	to studieplasser
<i>Integrert master i teknologiske fag</i>	5 % kvote
<i>Medisin</i>	inntil 2 studieplasser
<i>Farmasi</i>	inntil 2 studieplasser
<i>Andre helsefaglige utdanninger</i>	10 %
Ved Norges veterinærhøgskole	
<i>Veterinærstudiet</i>	1 studieplass
Ved Høgskolen i Finnmark:	
<i>Sykepleierutdanning</i>	10 % kvote
Ved Høgskolen i Lillehammer	
<i>Fjernsynsteknikk</i>	2 studieplasser

Samordnet opptak har etter høring med institusjoner, samisk videregående skoler og Sametinget samordnet og koordinert kriteriene i 2005 og disse ble gjeldende for studieåret 2006. Kravene er ett av følgende for å bli tatt opp:

- samisk avlagt som første- eller andrespråk i videregående opplæring
- vitnemål fra grunnskole der samisk er dokumentert som første- eller andrespråk
- bestått 60 studiepoeng eller semesteremne i samisk fra universitet eller høgskole
- realkompetansevurdering av samiske språkkunnskaper i forhold til språkkrevet i samisk fra videregående opplæring

Arbeidsgruppa anbefaler at disse ordningene videreføres.

5.2.3 Sametingets ordninger

Sametinget forvalter en stipendordning for elever i videregående elever for å motivere til valg av samisk som første- eller andrespråk eller som fremmedspråk

En fulltids elev i videregående skole som tar samisk i fagkretsen, får stipend inntil kr 10 000 per undervisningsår. Elever som har samisk som førstespråk, får størst stipend. Elever med

samisk som 2.språk får 25 % reduksjon og elever med samisk som fremmedspråk får 50 % reduksjon. Det er satt av 2,4 mill. kroner i 2010 til fordeling mellom de kvalifiserte søkerne.

Stipendordningen for elever i videregående skole er med på å skape større rekrutteringsgrunnlag for samisk høyere utdanning.

Sametinget har for 2010 også avsatt kr 1 550 000 til stipend for høyere utdanning. I 2010 prioriteres høyere utdanning i læremiddelpedagogikk, førskole- og allmennlærerutdanning med samisk i fagkretsen, høyere utdanning i sør-, lule- eller nordsamisk språk der sørsamisk og lulesamisk prioriteres høyest, videreutdanning innen eldreomsorg, videreutdanning innen forebygging og rehabilitering av psykososiale lidelser blant samiske barn og unge, høyere utdanning innen natur og miljø, herunder samisk tradisjonell kunnskap av relevans for det samiske samfunn og områder, og tolkeutdanning for samiske tolker og translatører. I 2010 er det også åpnet for å tildele stipend for innføringsstudier i samisk språk fra 15 til 30 studiepoeng, for at studenter kan kvalifisere seg til videre studier i og på samisk..

5.3 Nordland fylkeskommune

Nordland fylkeskommune ønsker å stimulere til økt kompetanse i samiske språk for å styrke og ivareta språkene, og sikre kvalifisert fagpersonell med samisk språkkompetanse innen ulike yrkesgrupper. Nordland fylkeskommune gir utdanningsstipend for å motivere til utdanning i samisk språk og tilskudd til språkmotiverende tiltak for å stimulere til aktiv bruk av samisk i ulike sammenhenger.

Søkere som studerer samisk språk på universitets- og høgskolenivå, og søkere som har samisk språkopplæring på videregående skole, kan søke om utdanningsstipend. På videregående nivå er det følgende satser: Samisk som førstespråk kr 8000, andrespråk kr 5000 og fremmedspråk/programfag kr 2000. De som studerer på høgskole-/universitetsnivå, får kr 10 000 per 30 studiepoeng. Søkere må ha vært bosatt i Nordland i minimum 2 år for å kunne søke stipend. Søkere som er midlertidig bosatt utenfor Nordland pga familieforhold eller lignende, vurderes særskilt i hvert enkelt tilfelle.

Mottatte søknader:

2007/08	39 søknader
2008/09	48 søknader
2009/10	71 søknader

Samiske lag, foreninger, organisasjoner og institusjoner i Nordland kan søke tilskudd til språkmotiverende tiltak.

5.4 Institusjonelle ordninger

5.4.1 Seminarii Laponici Fond

Seminarii Laponici fond ble grunnlagt i Trondheim 24.3.1752. Samisk høgskole har forvaltet fondet siden 1997. Fondet har et eget styre bestående av rektorene ved Universitetet i Tromsø, Høgskolen i Nord-Trøndelag, Høgskolen i Bodø og Samisk høgskole. Det utdeles stipend hvert annet hvert år til studenter som leser samisk som en del av lærerutdanningen.

5.4.2 Universitetet i Tromsø

Joho Niillas stipeanda er en stipendordning til studier av samisk språk ved Universitetet i Tromsø. Stipendet er et stimuleringsiltak for å få flere studenter til å studere samisk. Studenter som søker Joho Niillas stipeanda, må studere samisk på 2000-nivå (tilsvarer det tidligere mellomfagstillegget) eller mastergradsnivå. Tiltaket er en del av Universitetet i Tromsøs arbeid med realiseringen av *Samisk strategiplan*. Stipendet skal lyses ut en gang i året, og det er satt av NOK 20.000 til utdeling.

Oppsummering

Hovedmålet med en rekrutteringsstrategi for samisk høyere utdanning er å rekruttere flere studenter til studier på samisk og til studier som gir kompetanse i samiske språk.

Samisk høyere utdanning defineres her som utdanningsløp der undervisningen foregår på samisk, og/eller utdanning i samisk språk og litteratur. Videre omfatter begrepet også studier i samisk samfunnsliv, tradisjonell kunnskap, historie og kultur.

Arbeidsgruppa presenterer ulike tiltak som er nødvendige for å få flere til å søke samisk høyere utdanning. Slike tiltak kan deles i tre grupper: 1. Tiltak for å synliggjøre behovet for samisk høyere utdanning, 2. Tiltak for å informere aktuelle søkere og 3. Finansieringstiltak.

Arbeidsgruppa framhever spesielt følgende tiltak:

- felles informasjon om høyere samisk utdanning, stipendordninger og yrkesmuligheter
- etablere et fast SAK-samarbeid for samisk lærerutdanning
- etablere et samordnings- og koordineringsnettverk for høyere utdanning i samisk

Arbeidsgruppa mener at tallet på studenter til samiskspråklige studier må ha hovedfokus i rekrutteringssammenheng. Det er derfor viktig å bruke ressurser på å skaffe dem som ønsker det, kompetanse som gjør at de kan søke seg til slike studier. Det er spesielt viktig å kvalifisere ulike grupper ikke-samisktalende slik at de blir i stand til å ta utdanning der undervisningen foregår på samisk og utdanning i samisk språk og litteratur. Arbeidsgruppa foreslår derfor at det gjennomføres et språklig kvalifiseringsprogram over minimum 10 år, hvor det hvert år settes av midler til minimum 30 plasser for ett års kvalifiseringsløp til studier på samisk eller i samisk. Disse plassene innrettes mot søkere som ønsker å følge studier som kvalifiserer til stillinger hvor det er behov for samisk språk og kulturkompetanse.

Litteratur

Bruken av samisk språk, Undersøkelse 2008, Sametingets språkstyre.

Lesedato 25.5. 2010: <http://sametinget.no/filnedlasting.aspx?FilId=2797&ct=.pdf>

Bruken av samiske språk, Undersøkelse 2004, Sametingets språkstyre.

Lesedato 1.5. 2010: <http://www.sametinget.no/filnedlasting.aspx?FilId=127&ct=.pdf>

Etablering av Forskningsinstitutt for urfolksstudier på Árran. Tiltak i et utvidet samisk institusjonel og forskningsmessig regionalt handlingsrom. Árran- Lulesamisk senter 17.april 2009

Handlingsplan for samiske språk (2009). Oslo: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Innstilling fra Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Læreren, rollen og utdanning (2009). Oslo: Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Keskitalo, Jan Henry, Nystad, Kristine, Pettersen, Torunn (2009). Sámi oahpahuš-Sámi dutkan-Sámi ásahuš. Sámi allaskuvla 20 jagi. Sámi allaskuvla.

NOU 2000:3 Samisk lærerutdanning – mellom ulike kunnskapstradisjoner. Oslo: Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Ravna, Ellen (2000). Iskkadeapmi sámegeiela geavaheami birra / Undersøkelse om bruken av samisk språk . Tana: Sámi Ealáhus ja Guorrahllanguovddáš / Sasmisk Nærings- og utredningscenter

Regjeringens politiske plattform (2009-2013), kap. 15 Likestilling: Urfolk og nasjonale minoriteter

Sametingsrådets politiske tiltredelseserklæring (2009-2013)

Samisk høgskoles rekrutteringsplan for skoleåret 2010-2011

Samiske tall forteller 2, kommentert samisk statistikk 2009. Rapport 1/2009. Guovdageaidnu: Sámi allaskuvla

Sollund-Walberg, Linn Beate (2009). Sluttrapport Drømmejobben Rekruttering av førskolelærer- og allmennlærerstudenter til Høgskolen i Finnmark og Samisk høgskole. Bedriftskompetanse AS.

Sollund-Walberg, Linn Beate (2010). Sluttrapport Drømmejobben Rekruttering av førskolelærer- og allmennlærerstudenter til Høgskolen i Finnmark og Samisk høgskole. Bedriftskompetanse AS.

Somby, LiseM.S. (2007). Kompetansekartlegging i samiske barnehager og barnehager med samiske barn. Et prosjekt på oppdrag fra Samisk høgskole og Sametinget

Stortingsmelding nr. 11, 2008-2009 Læreren – rollen og utdanningen. Oslo: Kunnskapsdepartementet

Stortingsmelding nr. 28, 2007-2008 Samepolitikken. Oslo: Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Stortingsmelding nr. 34, 2001-2002 Kvalitetsreform om høyere samisk utdanning og forskning. Oslo: Utdannings- og forskningsdepartementet

Strategier for høyere utdanning og forskning i Finnmark 2007-2010. (FFD 2/2007) Vadsø: Finnmark fylkeskommune

Strategiplan for samisk kirkeliv - høringsdokument februar 2010. Samisk kirkeråd, Den Norske kirke

Todal, Jon (2007). Samisk språk i Svahken Sijte. Sørsamisk vitalisering gjennom barnehage og skule. Diedut Nr.1:2007

Vedlegg 1 Statistikk over hvor mange som får samisk opplæring

Barnehage

Barnehagen er en svært viktig arena for læring av språk. I noen samiske områder er barnehagen det eneste domenet utenfor hjemmet der samiske førskolebarn får bruke språket. Ofte blir barnehagen den viktigste formidleren av språket, da det i noen områder snakkes lite samisk i hjemmene. Barnehagen kan gi foreldre som ikke selv kan språket, mulighet til å velge samisk for barna sine.

Samiske tall forteller 2 gir opplysninger om hvor mange som får samiskopplæring. Tallet på samiske barnehager og tallet på barn i samiskspråklige barnehagetilbud har vært ganske stabilt de siste årene. I 2002 var det 880 barn. 2006 var et toppår med 975 barn. I perioden 2006-2009 var det en liten nedgang til 940 barn (Tabell 1). I 2008 fikk 884 barn et nordsamisk barnehagetilbud, 27 et lulesamisk barnehagetilbud og 29 barn fikk et sørsamisk barnehagetilbud. Tallet på barn som får barnehagetilbud har steget betraktelig både for lulesamiske og sørsamiske tilbud. Fra 2002 til 2008 har tallet på barn som får et lulesamisk barnehagetilbud, blitt fordoblet seg 13 til 27 barn (Tabell 1). Tallet på barn som fikk barnehagetilbud i sørsamisk har steget fra 5 barn i 2002 til 29 barn i 2008 (Tabell 1).

Grunnskolen

I grunnskolen får rundt 2500 elever samisk opplæring..

Tallet på barn som får samisk i grunnopplæringen økte fra 1997/1998 da det var 2115 elever til 3005 elever i 2005/ 2006. Etter det har det vært en liten nedgang. I 2007/ 2008 fikk 2542 elever i grunnskolen opplæring i samisk. I 2008/2009 fikk 2517 elever slik opplæring (Tabell 2).

. I 2009/2010 har det vært en nedgang med ca 500 elever til 2058 elever som får samiskundervisning (referanse: GIS⁴).

I grunnskolen er antallet førstespråkselever relativt stabilt, men antall andrespråkselever har gått ned i perioden 2006-2009 (Tabell 2).

⁴ Grunnskolens Informasjonssystem på Internett (GSI)

Videregående opplæring

Årlig er det omtrent 450 elever som får samiskopplæring i videregående skole.

Elever som leser samisk på videregående nivå, kan årlig søke om stipend fra Sametinget.

Omtrent alle som har samiskundervisning, søker om dette tilskuddet.

Stipend for elever med samisk i fagkretsen i videregående skole:

2009/10, totalt 447. Førstespråk: 200, Andrespråk: 142, Fremmedspråk: 105

2008/09, totalt 461. Førstespråk: 194, Andrespråk: 150, Fremmedspråk: 117

2007/08, totalt 461. Førstespråk: 193, Andrespråk: 130, Fremmedspråk: 138

Tabeller

Tabell 1. Antall barn som får samisk språktilbud i barnehagen 2002-2008. Kilde: *Samiske tall forteller 2*

År	2002	2006	2007	2008
Antall barn med samisktilbud i alt	880	975	956	940
Antall barn i samisk barnehage	870	929	925	905
Antall barn som får samisktilbud i norsk barnehage	10	46	31	35
Antall barn med nordsamisk tilbud i alt	862	946	917	884
Antall barn i nordsamisk barnehage	857	906	900	868
Antall barn som får nordsamisk tilbud i norske barnehager	5	40	17	16
Antall barn med lulesamisk tilbud i alt	13	12	18	27
Antall barn i lulesamisk barnehage	13	12	18	27
Antall barn som får lulesamisk tilbud i norske barnehager	0	0	0	0
Antall barn med sørsamisk tilbud i alt	5	17	21	29
Antall barn i sørsamisk barnehage	0	11	7	10
Antall barn som får sørsamisk tilbud i norske barnehager	5	6	14	19

Tabell 2. Antall grunnskoleelever. Kilde: *Samiske tall forteller 2.*

År	1997/98	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09
Tall på grunnskoleelever med samisk i fagkretsen i alt	2115	3055	2672	2542	2517
Elever med samisk som førstespråk	897	998	1020	1027	1043
Elever med samisk som andrespråk	1218	2057	1652	1515	1474
Elever med sørsamisk i fagkretsen	90	123	116	105	101
Elever med sørsamisk i fagkretsen (1.språk)	4	16	18	16	19
Elever med sørsamisk i fagkretsen (2.språk)	86	107	98	89	82
Elever med lulesamisk i fagkretsen	53	88	77	79	77
Elever med lulesamisk i fagkretsen (1.språk)	18	29	31	25	27
Elever med lulesamisk i fagkretsen (2.språk)	35	59	46	54	50
Elever med nordsamisk i fagkretsen	2249	2844	2479	2354	2339
Elever med nordsamisk i fagkretsen (1.språk)	875	953	971	984	997
Elever med nordsamisk i fagkretsen (2.språk)	1374	1891	1508	1370	1342

Tabell 3. Språkvalg ved de statlige samiske videregående skolene i Kautokeino og Karasjok.
Kilde: *Samiske tall forteller 2*

		I alt	Kautokeino	Karasjok
2009/2010	1.språk	134	74	60
	2.språk (2)	27	7	20
	2.språk (3)			26
	Fremmedspråk			
	Antall elever	160	81 ⁵	106 ²
2008/2009	1.språk	140	94	46
	2.språk (2)	31	7	24
	2.språk (3)	21	0	21
	Fremmedspråk	3	3	0
	Antall elever	195	104	91
2007/2008	1.språk	131	84	47
	2.språk (2)	31	7	24
	2.språk (3)	19	0	19
	Fremmedspråk	0	0	0
	Antall elever	181	91	100
2006/2007	1.språk	139	80	59
	2.språk (2)	51	7	44
	2.språk (3)	2	1	1
	Fremmedspråk	4	4	0
	Antall elever	196	92	104

⁵ Tall innhentet direkte fra skolene

Tabell 4. Antall elever som leser samisk på fylkeskommunale videregående skoler i Norge som fikk samiskopplæring i 2007/2008 og 2008/2009 (Kilde: Utdanningsdirektoratet).

År	2007/2008	2008/ 2009
Totalt antall elever	243	288
Akershus		1
Oslo	3	5
Hedmark		1
Aust-Agder	1	
Rogaland	1	
Sør-Trøndelag	9	1
Nord-Trøndelag	15	16
Nordland	25	28
Troms	54	91
Finnmark	135	145

Vedlegg 2 Aktuelle målgrupper

Grupper med samisktalende

	Samisktalende personer		Antatt foretrukket undervisningsmodell/-måte/struktur	
	Gruppeforklaring Hvem	Motivasjon for å søke	Heltid (H) Deltid (D) Modulbasert (M) Desentralisert/ fjernundervisning (X)	Særlige tiltak å fokusere på ved rekruttering
1	Studenter direkte fra videregående skole som ønsker å ta samisk lærerutdanning eller annen samisk høyere utdanning	Yrkesstatus med god lønn og gode arbeidsvilkår Sikker jobb etter endt skolegang Studier må være lett tilgjengelige både med tanke på søking og oppstart, forutsigbarhet i studieløpet når det gjelder emnevalg. Ønske om å styrke sin samiske identitet.	H	<p>Bygge og tilby:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gode, attraktive, interessante og relevante studieprogrammer • sterkt studiemiljø og godt sosialt miljø må vektlegges ved utdanningsinstitusjonene <p>Informere om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • at studiene gir et bredt perspektiv og innsikt i både tradisjonell og vitenskapelig kunnskap⁶ • at studiet gir varierte jobbmuligheter <p>Utdanningsinstitusjonene bør</p> <ul style="list-style-type: none"> • tilby elever i videregående skole transport for å besøke utdanningsinstitusjoner • delta på samiske konferanser/festivaler/marknader

⁶ Gjelder særlig Samisk høgskole

				<ul style="list-style-type: none"> • sende brev direkte til samiskspråklige elever på videregående skole • være synlig og lett tilgjengelig gjennom tradisjonelle og nye medier som utdanningsmesser og internett • bygge opp kontakt/relasjon tidlig i utdanningsløpet i form av åpen dag og ved å besøke samiske grunnskoler.
2	Personer med høyere utdanning som ønsker samiskspråklig kompetanse	<p>Ønske om å forbedre kommunikasjonen med andre på arbeidsplassen eller i lokalmiljøet som er samiskspråklige</p> <p>Ønske om personlig selvrealisering eller å bygge opp egen samiske identitet</p> <p>Stå sterkere i konkurranse på arbeidsmarkedet</p>	D M X	<p>Bygge og/eller tilby:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gunstige økonomiske ordninger under studiet • gode, attraktive, interessante og relevante studieemner • bedre lønn for samiske språkkunnskaper <p>Informere om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nye arbeidsmuligheter/markeder og synliggjøre det mangfoldet som fins • at studier i et samisk miljø kan gi nye perspektiver og innsikt i både tradisjonell og vitenskapelig kunnskap • framtidige arbeidsmuligheter

3	<p>Personer som har behov for etterutdanning i samiske språk og anen samisk høyere utdanning, for eksempel spesialpedagogikk, tolkeutdanning og samiske språk</p>	<p>Status i form av økonomiske fordeler i og under studier og bedre lønn Samiske språktiltak prioriteres på arbeidsplassen deres Ønske om personlig selvrealisering Stå sterkere i konkurransemarkedet</p>	<p>H D M X</p>	<p>Bygge og/eller tilby:</p> <ul style="list-style-type: none"> • gode, attraktive, interessante og relevante studieemner • fleksible utdanninger • økonomisk kompensasjon <p>Informere om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • at det er et særlig behov for samiske kompetanse og at det er viktig i en arbeidssammenheng
4	<p>a) Personer med realkompetanse som kan starte direkte på studier hvor undervisningsspråket er samisk</p> <p>b) Personer som mangler fag for å kunne søke seg til høyere utdanning</p> <p>Gruppe 5b finner man særlig i utkantstrøk. Mange av disse er godt etablert på</p>	<p>Får studiekompetanse samtidig som de studere samisk Status i form av økonomiske fordeler i og under studier og bedre lønn Personlig selvrealisering og ønske om å fremme sin samiske identitet Stå sterkere i konkurransemarkedet</p>	<p>H D M X</p>	<p>Bygge og tilby</p> <ul style="list-style-type: none"> • gode, attraktive, interessante og relevante studieløp • robust studiemiljø • et fleksibelt utdanningsløp som ikke hindrer dem i deres daglige virke (nett-/fjernundervisning) • stipendordninger som gjør at denne gruppa kan kvalifisere seg og få kompetanse <p>Informere om:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hvilke studiemuligheter som fins <p>Bruke ressurser på:</p>

	<p>hjemstedet, og en del av disse er tilknyttet primærnæringene. Disse kan ha behov for god tilrettelegging for å kunne fullføre et studieløp</p>			<ul style="list-style-type: none"> • å tilpasse studietilbudet slik at det blir et smidig løp • å finne denne gruppa • god oppfølging for å hindre frafall • bruk av nyeste teknologi for å gjøre studiene interaktive <p>Utdanningsinstitusjonene bør</p> <ul style="list-style-type: none"> • utarbeide gjennomførbare studieplaner for disse gruppene • samarbeide med institusjoner for å fange opp søkere fra gruppa og beholde dem i studiet
--	---	--	--	---

Grupper med ikke-samisktalende

	Ikke-samisktalende personer som må gjennom forkurs for å kvalifisere seg til samiskspråklige studier. Kan sees på som spesielt motiverte pga. egen interesse	Antatt foretrukket undervisningsmodell/-måte/-struktur		
	<p>Gruppeforklaring</p> <p>Hvem</p>	<p>Motivasjon for å søke</p>	<p>Heltid (H)</p> <p>Deltid (D)</p> <p>Modulbasert (M)</p> <p>Desentralisert/ fjernundervisning (X)</p>	<p>Særlige tiltak å fokusere på ved rekruttering</p>
5	<p>Voksne, kanskje særlig fra kystområder, som har realkompetanse. Særlig grupper fra områder som ikke hører til det samiske forvaltnings-</p>	<p>Yrkesstatus med god lønn og gode arbeidsvilkår. Et særlig behov for samisk der de skal jobbe/søke jobb eller i nærmiljøet deres</p> <p>Ønske om å forbedre kommunikasjon med andre som er samiskspråklige</p> <p>Personlig selvrealisering</p>	<p>H</p> <p>D</p> <p>M</p> <p>X</p>	<p>Tilby:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bedre lønn • et fleksibelt utdanningsløp som ikke hindrer dem i deres daglige virke (nett-/fjernundervisning) <p>Informasjon:</p>

	området			
6	Voksne med formell studiekompetanse	med et ønske om å fremme sin samiske identitet Stå sterkere i konkurransemarkedet	H X	<ul style="list-style-type: none"> • skissere nye jobbmuligheter med samiske språkkunnskaper • synliggjøre at bruk av samisk i offentlige tjenester er en rettighet som det er et reelt behov for
7	Ungdom med formell studiekompetanse	Status i form av økonomiske fordeler i og under studier og bedre lønn Ønske om å kommunisere med samisktalende ungdommer i andre land Selvrealisering med et ønske om å styrke og bygge sin samiske identitet	D M X	<ul style="list-style-type: none"> • tilby studier gjennom direkte kontakt med målgruppa • være synlige på sosiale arenaer som samiske marknader/festivaler
8	Personer med behov for samisk kulturkunnskap. Dette er en voksende gruppe i alle sektorer. Gruppa har ikke som mål å lære seg samiske språk, men å få kunnskap om samisk kultur.	Ønske om å forbedre kommunikasjon med samiske miljøer Ønske om kunnskap om samiske forhold, enten som personlig selvrealisering eller i jobbsammenheng Stå sterkere i konkurransemarkedet	H M X	<ul style="list-style-type: none"> • informasjon om studieemner/moduler til aktuelle arbeidsplasser og miljøer